

POSTANOWIENIE

7 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 7 lutego 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa T. Ś.
przeciwko Syndykowi masy upadłości Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 7 października 2021 r., VI ACa 762/19,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda 4050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) zł z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ k.p.c. za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 7 października 2021 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie, na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 18 lipca 2019 r., zmienił zaskarżony wyrok w punkcie drugim częściowo w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 106 303,89 zł z ustawowymi odsetkami za

opóźnienie od 20 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty (punkt I.1); w punkcie trzecim w całości i zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3 186,72 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (punkt I.2); w punkcie czwartym w całości i nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Warszawie, tytułem zwrotu wydatków, od powoda kwotę 268,32 zł i od pozwanego kwotę 370,50 zł (punkt 1.3). W pozostałym zakresie oddalił apelację powoda (punkt II) oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (punkt III). U podstaw rozstrzygnięcia legła odmienna od Sądu pierwszej instancji ocena abuzywności postanowień zawartego przez strony aneksu nr 1 z 4 czerwca 2009 r. do uprzednio zawartej przez strony umowy kredytu hipotecznego z 29 maja 2009 r. (dalej Aneks nr 1) w zakresie § 1 pkt 1, 2, 3 i 5, a w konsekwencji uznanie go za niewiążący powoda, zaś świadczeń dokonanych na jego podstawie za nienależne i podlegające zwrotowi stosownie do art. 410 k.c.

W skardze kasacyjnej pozwany wskazał przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłącznie podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi

kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., III CSK 198/15, niepubl.; z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, niepubl.; z 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, niepubl.; z 27 października 2016 r., III CSK 217/16, niepubl.; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.; z 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, niepubl.; z 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, niepubl.; z 5 października 2018 r., V CSK 168/18, niepubl.).

Skarżący nie wykazał tego rodzaju nieprawidłowości zaskarżonego wyroku.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oczywistą jej zasadność powiązał z zarzutem naruszenia art. 385¹ § 1, 3 i 4 k.c. i uznaniem, że postanowienia zawartego przez strony Aneksu nr 1 nie były indywidualnie uzgodnione między stronami a także naruszeniem art. 65 § 1 i 2 k.c. w związku z postanowieniami § 1 pkt 1, 2, 3 i 5 Aneksu nr 1 oraz art. 385¹ § 1 k.c. i uznaniem, że kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Twierdzenie o indywidualnych negocjacjach skarżący wiąże w sprawie z faktem, że powód poszukiwał produktu, który umożliwiłby mu spłacanie zaciągniętego zobowiązania w mniejszych ratach, dopasowanych do jego możliwości finansowych, zaś zawarty Aneks nr 1 przyznawał mu tego rodzaju uprawnienie. Jak jednak słusznie wskazał Sąd Apelacyjny, samo uzgodnienie przez Bank i konsumenta zawarcia określonej umowy nie jest równoznaczne z tym, że jej

postanowienia podlegały indywidualnym negocjacjom. Uprzednia wola (chęć) konsumenta uzyskania określonego świadczenia, np. otrzymania finansowania na określone przedsięwzięcie lub zmiany ukształtowanego w uprzednio zawartej umowie obowiązku poprzez np. odroczenie płatności rat lub zmniejszenie ich wysokości, znajdująca wyraz w zawarciu przez konsumenta umowy, na podstawie której tego rodzaju korzyści uzyskał, nie stanowi *per se*, że postanowienia tej umowy były indywidualnie negocjowane w rozumieniu art. 385¹ § 3 w związku z § 1 art. 385¹ k.c., nie świadczy bowiem o rzeczywistym wpływie konsumenta na treść postanowień umowy, którą wiąże się z bankiem. Przedmiotem oceny pod kątem indywidualnych negocjacji są poszczególne postanowienia umowne, w związku z czym nawet okoliczność, że jedno z postanowień umownych było przedmiotem negocjacji, nie przesądza, iż również inne należy uznać za indywidualnie negocjowane. Stosownie zaś do art. 385¹ § 4 k.c. ciężar dowodu, że postanowienia Aneksu nr 1 zostały uzgodnione indywidualnie spoczywał na pozwanym. Argumentacja skarżącego ograniczona do stwierdzenia, że powód sam dążył do zmniejszenia wysokości obciążających go rat kredytu, nie pozwalała na wniosek o oczywistej zasadności, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., powiązanego z tym twierdzeniem zarzutu naruszenia art. 385¹ § 1, 3 i 4 k.c.

Zdaniem skarżącego oczywista zasadność skargi kasacyjnej przejawiała się również w błędnym przyjęciu przez Sąd Apelacyjny, że zakwestionowane przez powoda postanowienia umowne nie zostały sformułowane jednoznacznie. Pozwany wskazał w uzasadnieniu wniosku, że zapisy przedmiotowego Aneksu nr 1 były jasne i przejrzyste, co wyłącza uznanie, że pozwany ukrywał przed powodem rzeczywiste koszty jego zawarcia, czy też przyświecał mu nieuchwytny dla powoda cel na moment jego zawarcia sprzeczny z ustawą bądź kryteriami pozaprawnymi, co mogłoby stanowić argument przemawiający za nieważnością całej czynności prawnej bądź jej poszczególnych postanowień wskutek uznania ich za klauzule abuzywne. Skoro zaś regulacje czyniły zadość zapisom ustawowym w tej materii i odzwierciedlały wolę powoda w zakresie spłacania mniejszych rat kredytu nie można mówić o sprzeczności przedmiotowego aneksu z zasadami współżycia społecznego.

Przedstawiona przez skarżącego argumentacja nie przystaje do motywów ujawnionych w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, a które zaważyły na dokonanej przez Sąd Apelacyjny ocenie abuzywności postanowień Aneksu nr 1 oraz jej skutków. Sąd Apelacyjny stwierdził, że materiał dowodowy nie dawał podstaw do ustalenia, że „pozwany ukrywał przed powodem rzeczywiste koszty zawarcia aneksu nr 1”, „miał ukryty, nieuchwytny dla kredytobiorcy na moment jego zawarcia cel”. Stwierdził natomiast, że z treści Aneksu nr 1 nie wynika jednoznacznie kwestia podwyższenia marży Banku, niejednoznacznie określono także oprocentowanie kredytu i jego składniki, zarówno na dzień sporządzenia Aneksu nr 1, jak i jego wejścia w życie, zaś o niejednoznaczności postanowień decyduje także w sprawie sposób ich prezentacji powodowi przed zawarciem umowy, tj. nieprzedstawienie przed zawarciem Aneksu nr 1 harmonogramu spłat w okresie jego trwania i symulacji wysokości rat po okresie obowiązywania Aneksu nr 1. W konsekwencji, zdaniem Sądu Apelacyjnego, treść Aneksu nr 1 i zakres informacji udzielonych powodowi przed jego podpisaniem nie dały możliwości oszacowania przez powoda jako konsumenta na podstawie postanowień umowy wysokości rzeczywistego obciążenia wynikającego z jej zawarcia. Sąd Apelacyjny stwierdził również, że ukształtowane w ten sposób postanowienia umowne nie naruszały zakazu anatocyzmu wobec treści art. 482 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy, jednak dodatkowa korzyść pozwanego nie została jasno określona w treści umowy, także informacje udzielone powodowi przed zawarciem umowy nie pozwoliły na ocenę rzeczywistych konsekwencji wynikających z zawarcia Aneksu nr 1. Jednocześnie uznał, że wynikająca z postanowień Aneksu nr 1 nierównowaga praw i obowiązków stron na niekorzyść konsumenta jest znacząca (zwiększenie obciążenia w ramach zawartej umowy o 106 303,89 zł co stanowiło 10% kwoty udzielonego powodowi kredytu) i sprzeczna z dobrymi obyczajami, gdyż można rozsądnie założyć, że pozwany jako kontrahent powoda będącego konsumentem, traktujący go w sposób racjonalny i słuszny oraz uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie się spodziewać, że konsument zaakceptowałby w ramach negocjacji klauzule wywołujące skutki finansowe wynikające z Aneksu nr 1.

Z poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych - wiążących w postępowaniu kasacyjnym (por. art. 398¹³ § 2 k.p.c.) - wynika, że powodowi nie udzielono pełnej i rzetelnej informacji o wpływających dla niego z umowy konsekwencjach ekonomicznych, zaś zakwestionowane postanowienia nie były indywidualnie negocjowane. Jednocześnie postanowienia te niejednoznacznie określały wysokość marży banku oraz oprocentowania kredytu i jego składników, zaś powód nie był w stanie oszacować wpływających dla niego z umowy konsekwencji ekonomicznych.

W świetle motywów zaprezentowanych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku lakoniczne stwierdzenie przez skarżącego we wniosku, że zakwestionowane postanowienia umowne były jasne i przejrzyste, jest dalece niewystarczające do przyjęcia, że pozwany wykazał oczywistą wadliwość stanowiska Sądu Apelacyjnego dotyczącego nietransparentności zakwestionowanych postanowień umownych oraz ich oceny pod kątem art. 385¹ § 1 k.c.

Stosownie do art. 385¹ § 1 k.c. postanowienie ma charakter niedozwolony, jeżeli kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Okoliczność, że określone postanowienie mieści się co do zasady w granicach zakreślonych ustawą, nie wyłącza możliwości uznania go za niedozwolone w stosunku z konsumentem. W orzecznictwie Sądu Najwyższego, zgodnym z dorobkiem wykładniczym Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczącym dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95 z dnia 21 kwietnia 1993 r., s. 29 z późn. zm.; polskie wydanie specjalne Dz. Urz.UE: rozdział 15, t. 2, s. 288, ze sprostowaniem z dnia 13 października 2016 r., Dz. Urz.UE.L 2016, nr 276, s. 17 - dalej: "dyrektywa 93/13"), wyjaśniono, że postanowienie umowne jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, jeżeli kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy, słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby takie postanowienie w drodze negocjacji indywidualnych. Wynika to z założenia, że przedsiębiorca, który z przyczyn faktycznych lub prawnych może jednostronnie określić treść

klauzuli wiążącej konsumenta, powinien zachować się lojalnie i uwzględnić jego uzasadnione interesy, kompensując w ten sposób brak rzeczywistego wpływu konsumenta na jej treść; jeżeli tego nie czyni, działa niełojalnie, a więc sprzecznie z dobrymi obyczajami. Natomiast w celu ustalenia, czy klauzula „rażąco” - tzn. istotnie, znacząco - narusza interesy konsumenta, trzeba w szczególności wziąć pod uwagę, czy pogarsza ona położenie prawne konsumenta w stosunku do tego, które w braku umownej regulacji wynikałoby z przepisów prawa, w tym dyspozytywnych. Rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję, na niekorzyść konsumenta praw i obowiązków wynikających z umowy, skutkujące niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelne traktowanie. Dla oceny abuzywności postanowienia istotne znaczenie ma nie tylko jego treść, ale także okoliczności zawarcia umowy oraz wymagana przez art. 385§ 2 zd. 1 k.c. i art. 5 dyrektywy 93/13 transparentność postanowienia (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, Nr 1, poz. 2 oraz tam przywoływane orzecznictwo; zob. też wyroki Sądu Najwyższego z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, niepubl.; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSP 2020, z. 4, poz. 30 i z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, niepubl.), a więc jego jednoznaczność i zrozumiałość. Im większe znaczenie ma postanowienie dla powzięcia decyzji o zawarciu umowy, tym wymagania co do transparentności powinny być wyższe. Ocena transparentności postanowienia nie może być przy tym zawężona do jego zrozumiałości pod względem formalnym i gramatycznym ale także uwzględniać ocenę czy umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie zastosowanego w niej mechanizmu, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne; całokształt istotnych okoliczności faktycznych, w tym także dotyczących procesu negocjacji, informacji udzielonych przed zawarciem umowy, reklamy i innych form zachęty (zob. motyw 16 dyrektywy 93/13, wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 26 kwietnia 2012 r., C-472/10, *Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság v. Invitel Távközlési Zrt*, pkt 29; z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, *Á. K., Hajnalka K. R. v. OTP Jelzálogbank Zrt*, pkt 70, 71, 74; z 26 lutego 2015 r., C-143/13, *B. M., Ioana O. M. v. SC Volksbank România SA*,

pkt 73, 75, oraz z 23 kwietnia 2015 r., C-96/14, Jean-Claude V. H. v. CNP Assurances SA, pkt 40-41), jak również związek ocenianego postanowienia z innymi postanowieniami lub umowami (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 21 marca 2013 r., C-92/11, RWE Vertrieb AG v. Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen e.V., pkt 48 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 18 grudnia 2013 r., I CSK 149/13, OSNC 2014, Nr 10, poz. 103).

Skarżący nie zdołał wykazać, że kwestionowane przez niego stanowisko Sądu Apelacyjnego nie odpowiada przytoczonym wyżej regułom, a przedstawiona we wniosku argumentacja nie pozwoliła wnioskować, iż zarzucane przez skarżącego Sądowi Apelacyjnemu naruszenie art. 65 § 1 i 2 k.c. w związku z postanowieniami § 1 pkt 1, 2, 3 i 5 Aneksu nr 1 oraz art. 385¹ § 1 k.c. jest oczywiste w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. i doprowadziło do wydania oczywiście wadliwego wyroku.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[SOP]

[ał]